

Мариана Тинчева Еклесия
Правото да побеждаваш

През 1998 г. случаят отреди да се грижа за последните месеци от живота на Райна Кайтазова. Живееше в голям столичен апартамент, недалече от Двореца на културата. В едната стая, където трябваше да ношувам, имаше огромни празни куфари – с тях е пренесен багажа ѝ от Париж, когато напуснала френската столица преди четири години. Малко преди да навърши 90 години, тя поиска да се върне завинаги в родината си; в дома, където е живяла със своя съпруг, с двамата си синове, с приятели и роднини... Над леглото имаше стара избледняла снимка в резбована дъбова рамка: Райна и съпругът ѝ Александър в деня на сватбата им. Край тази реликва бяха портретите на синовете им Васил и Александър Кайтазови като деца...

Съдбата на техния семеен живот ми се стори богата на изненади и мъдрост. На 94 години въображението на Райна Кайтазова смесваше реалност и фантазии от миналото, но най-важните моменти от живота ѝ се бяха запазили чисти, точни, незабравими...

През 1958 година 22 годишният ѝ син Васил заминал за Франция като турист и не се върнал с групата; поискал политическо убежище от френските власти и го получил. Решението си да остане във Франция съобщил на родителите си едва след няколко месеца и на всички станало ясно, че скоро няма да имат възможност да се събират отново...

Три години по-късно малкият син на семейството – Александър, починал в София от пневмония, едва навършил 22 години. Тази нечакана загуба бе останала като незарастваща рана в паметта на майката: „Като че целият свят загуби смисъл без рождените ми деца! Измъчваше ме неизвестната участ на Васил, но смъртта на Сашко ме изгори. Не разбирах какво трябва да правя по-нататък, за да осмисля живота си. Васил нямаше право да се върне при нас в България, защото се считаше емигрант... Тогава приех аз да отида при него, за да му бъда опора. Реших, че ще работя; ще подобря френския си език така, че да мога да практикувам своята специалност... Аз съм сред първите български жени, работили като юристи...“ – с чувство на осъзнато достойнство Райна Кайтазова вдигаше ръката си, сякаш и в старостта си призоваваше съдбата: „Намерете ми дипломата, ще открия собствена кантора и ще върна имотите, които нашият баща ни завеща, а те бяха иззети насилствено, несправедливо от властта през 1955–1956 г...!“

Беше забравила, че е на 94 и вече имотите от софийската фабрика за тухли, собственост на нейния баща преди сто години, вече не са ѝ необходими. Но през 1998 г. все още се водеха дела за реституция на земи и собственост, иззети след 1945-а, така че страстите обземаха почти

всички в България... Синът на Райна Кайтазова – Васил, продължаваше да живее със семейството си в Париж и идваше веднъж в месеца да посети майка си. Двамата изпитваха силна привързаност един към друг и това чувство се усилваше навярно от факта, че вече са разделени. От Васил Кайтазов получих потвърждение колко силен дух има тази жена, породен от волята ѝ на всяка цена да победи, да докаже, че жената има право да защитава всеки, невинно пострадал човек...

Когато била дете на 12, видяла как двама разбойници нападнали дома на възрастна самотна съседка; злосторниците вързали беззащитната жена, набили я, ограбили я... и избягали, без някой да ги залови. Тогава в душата на момичето се породило желание: когато порасне, да стане личност, която раздава възмездие! Щом завършила гимназия, казала същото на баща си. Напомнили ѝ, че в България на жените е позволено да изучават право, но те могат да заемат длъжност само като юридически секретар, нищо повече. По онова време се считало, че жената не е способна да раздава правосъдие, затова тя нямала правомощия да работи като адвокат, съдия, прокурор. Райна отговорила на предизвикателството с вдигната ръка: „Ще видим!“ И записала Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ Когато се дипломирала като юрист (към 1925 г.) започнала да помага в административната работа във фабриката на баща си. Повече време прекарвала при работниците; искала да чуе грижите в семействата им; опитвала се да бъде съпричастна със съдбата на всеки. В един момент поискала увеличаване на техните заплати; защитавала правото им на по-добър живот, но влязла в противоречие с интересите на своя баща ...Така сама разбрала колко трудно е за човек, все едно мъж или жена, да раздава право по своя възглед за справедливост...

След няколко години се омъжила за поручик Александър Кайтазов и станала майка на двамата си синове. Погълната от грижи за дома и семейството, за отглеждането на момчетата, тя си дала сметка защо на жената не е съдено да бъде равна с мъжа в обществените науки: майката имала своя център на внимание – здравето, възпитанието на децата. Затова по неписан закон тя оставала недостойна страна в семейните и обществените отношения.

„По-късно, когато самолетите започнаха да летят над София и след бомбардировките на някои места пламнаха пожари, разбрах колко е слабо моето право за защита. Още веднъж се уверих, че не мога да променя знака на събитията, но се чувствах длъжна да се боря за правото на децата си, на семейството си...“

В големия гардероб до леглото на Райна Кайтазова имаше нейни костюми по европейска мода; беше скътала платове, закупени във Франция... Като отишла в Париж при сина си Васил, останала да живее при него на квартира. Започнала работа като чиновник в една банка и непрестанно подобрявала своя френски. Съпругът ѝ отивал при тях за месец веднъж в годината и отново се връщал в София в големия столичен апартамент.

Следващите години във Франция, като проявила упорство и сила на волята, Райна Кайтазова успяла да стане юрист в кантората на същата банка! Събитието на постигнатата ѝ мечта в чужда страна съвпаднало с времето, когато в Париж се родил първия ѝ внук Никола от брака на Васил с млада, скромна и мъдра французайка. Скоро младото семейство се отделило в едно от предградията на световния град в свое самостоятелно жилище, а Райна Кайтазова продължила да живее и работи като жена-адвокат в Париж още 15 години... За този труд тя получаваше осигуряване от френска страна всеки месец, и любезната служба често отправяше въпрос – как се чувства госпожата в родната си страна? Има ли нужда от специална помощ?...

През всичките десетилетия на пътуване между България и Франция, неизтощима вътрешна енергия ѝ давала сили да постига целта си! Беше убедена, че на всяка цена трябва да възвърне отнетите имоти на баща си край София, за да ги наследи Васил Кайтазов и неговото семейство във Франция. Но месец преди да почине, тя го повика отново при себе си и му каза: „Всичко това с наследството на земята няма смисъл; то може да се превърне в неправда за други хора, които вече са изградили домовете си върху нашата собственост. Как бихме могли да възстановим парцела с детска градина, където играят деца и има площ за игрите им? Живей спокойно с жена си, с децата си там, където се чувстваш обичан...“

Докато бях в дома ѝ и изпълнявах обичайни делнични грижи за нея, непрестанно изпитвах изкушение да взема една или две снимки от куфара със стотиците снимки и писма. Ала мислех, че нямам право; тези къшеи живот са свещени за нея, навярно за семейството на нейния син. Запомних Райна Кайтазова жива, борбена, променяща – с вдигната ръка и категоричен глас: „Аз съм сред първите жени на България, упражнявали правото си на труд в юрисдикцията. Това го помнят все още живите мои две колежки от Софийския университет!“ Такава – строга, обичаща, великодушна, борбена изглеждаше и на снимките. Без сама да успее да прецени в края на живота си – коя нейна битка ѝ е донесла усещането,

че е постигнала върха на победата.

КРАЙ

© Мариана Тинчева Еклесия

Източник: <http://bezmonitor.info/>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10434>]